

ODCHOD DIVIZE

Až doposud byl odchod považován za druh bojové činnosti, který jsme používali k přeskupení, zaujetí výhodných čar nebo odvedení vlastních vojsk z prostoru možných nepřátelských úderů.

Bojový řád pozemního vojska, část 1, klasifikuje odchod jako **manévr**, při kterém může divize plnit jeden z těchto dvou rozhodujících cílů:

1. Úporným bojem celé divize zdržovat nepřítele a **získat čas pro hlavní síly armády** k přípravě, organizaci a zabezpečení činnosti jejich svazků. Základním způsobem vedení boje divize při splnění tohoto cíle je postupné rozvíjení sil k vedení boje na mezilehlých čarách.

2. **Vyvést divizi** z prostoru možných úderů početně silnějšího nepřítele a zaujmout výhodnější postavení (prostor). Základním způsobem vedení boje divize v tomto případě je odtržení hlavních sil od nepřítele a jejich organizovaný odchod na stanovenou čáru (do stanoveného prostoru). Splnění tohoto úkolu je zabezpečováno vyčleněnými silami a prostředky k vedení boje na mezilehlých čarách.

V prvním případě tedy **celá divize** svým odpovědným plněním úkolu ve stanovených časových lhůtách zabezpečuje výhodné podmínky dalším svazkům k převzetí boje s nepřítelem a sama po splnění tohoto úkolu obvykle přejde do druhého sledu armády.

Ve druhém případě zabezpečuje vlastní manévr, do boje je zasazen jen **optimální počet sil a prostředků**, schopný především časově splnit „zdržovací“ úkol, zatímco hlavní síly zaujmají novou obrannou čáru nebo nový prostor a v něm se připravují k pokračování v boji.

Z uvedeného vyplývá, že s odchodem divize se setkáme **především v obraně**, jestliže se nepodařilo naplnit cíl obrany divize (obrané operace armády), tj. zmařit či odrazit útok nepřítele, který nadále zůstává v převaze, a **ve střetném boji** (ve střetném sražení), při kterém jsme nesplnili naše aktivní záměry.

V každém případě můžeme odchod připravovat a uskutečňovat **jen na rozkaz velitele armády** tak, jak odpovídá přijatému zámyslu operace. Velitel armády stanoví i cíl tohoto manévru jako rozhodujícího faktoru, který ovlivňuje další způsob činnosti divize.

Jeho úspěch závisí na rychlé a skryté činnosti vojsk, na dovedném manévru, pružném velení, důmyslném využití terénu a na rozsáhlém použití ženijních zátarasů a ničení.

Odchod v žádném případě není jednoduchý manévr; můžeme jej rozdělit na tři období:

1. **Vyjítí z boje**, jestliže jde (a zpravidla tomu tak vždy bude) o odchod z přímého dotyku s nepřítelem, který vede aktivní bojovou činnost.

K zabezpečení tohoto úkolu jsou určovány **krycí jednotky**, které zůstávají v zaujatých postaveních a především pokračují v té činnosti, která byla charakteristická pro divizi před zahájením odchodu. Rozhodujícím pro úspěšné vyjítí divize z boje budou však efektivní palebné a případně i jaderné údery na ty části nepřátelského uskupení, které by zahájení odchodu mohly zmařit.

2. **Vlastní odchod** uskutečňovaný pod ochranou zvlášť k tomu vyčleněných sil a prostředků.

Manévr je nutné dobře připravit a všestranně zabezpečit. Proto je, jak vyjítí z boje tak odchod, zahajován především v noci, za snížené viditelnosti a uskutečňován s dodržováním všech zásad utajení i zachování dosavadního režimu boje. Situace však může donutit vojska, aby vyšla z boje a realizovala odchod i ve dne. V tom případě je zapotřebí věnovat zvláštní pozornost organizaci PVO, boje s nepřátelskými tanky, vzdušnými výsadky a aeromobilními vojsky nepřítele, maskování a zajištění.

Pro odchod divize určuje obvykle velitel armády **pásma odchodu**. Jeho šířka bude ovlivněna především zámyslem další činnosti divize, směrem odchodu, stavem komunikací na tomto směru, množstvím překážek využitelných k vedení obrany v průběhu odchodu, možnostmi zatarasování a ničení, činností sousedních divizí apod. V některých případech se může divizi stanovit **jen všeobecný směr**. Velitel divize určuje plukům rovněž pásma odchodu, minimálně však osu odchodu.

Jakmile dojde k odpoutání hlavních sil divize, zadních voňů (krycích jednotek) od nepřítele, nejpozději však po převzetí boje s nepřítelem připravenými silami divize na mezilehlé čáře, má další část odchodu charakter přesunu (především pochodu, i když přepravu vzduchem také nelze vyloučit), a to pro hlavní síly až do nového prostoru, pro ostatní prvky a jednotlivé sledy hlavních sil určených k boji na mezilehlých čarách na nejbližší obrannou čáru.

Pro přesun všech těchto rozdílných prvků bude společné: rozsáhlá organizace průzkumu, silné pochodové zajištění, využití předsunutých odřadů, protivýsadkově zálohy, PVO, maskování a jeho rychlé uskutečnění. Rozdílná však bude délka jejich pochodů. Protože hlavní síly se na jednotlivých čarách nezdržují (nerozvinují), nevykonávají větší destrukční činnost, nebudují zátaras (a pokud ano, pak k ochraně boků), je jejich pochod realizován bez přerušení do celé hloubky odchodu. Mohou se proto přesunovat v plukovních proudcích (oslabených o krycí jednotky, zadní voje, pochodové zajištění, protivýsadkovou zálohu apod., proto budou jejich proudy podstatně kratší než v obvyklých podmínkách přesunu), do kterých se uskupují po úspěšném vyjítí z boje.

Prvky určené k zaujetí mezilehlých čar budou uskutečňovat pochody na krátké vzdálenosti, které často ani neumožní, aby jednotky vytvořily větší organické celky. Přesun bude proto nejčastěji probíhat v praporečnických a rotních pochodových proudcích a směřovat přímo (tzn. mnohdy i mimo zpevněné komunikace) do svých nových obranných rajónů a opěrných bodů na mezilehlé čáře.

3. **Zaujetí konečné čáry odchodu nebo prostoru soustředění** v operační sestavě armády v souladu se zámyslem velitele.

Konečnou čáru odchodu určí velitel té divize, jejímž úkolem bude zaujmout výhodnější postavení a pokračovat ve vedení obranného boje. Velitel armády

tím současně určuje přední okraj nového obranného pásma divize, které musí vojska postupně zaujmout. Za příznivé situace je nutné, aby velitel divize řešil i možnost přeskupení bojové sestavy, která by odpovídala přechodu do útoku.

Pokusy nepřítele o prolomení obrany na této čáře jsou odráženy údery raketového útvaru a dělostřelectva, palbou všech zbraní a aktivní činností pluků v obraně.

Při zaujímání prostoru soustředění bude zapotřebí rozhodnout nejen o prostoru rozmístění jednotlivých útvarů divize, ale i způsobu jeho zaujetí, aby vojska byla opět v proudech čelem k nepříтели nebo alespoň ke komunikacím, po kterých budou prostor opouštět. Jedním z prvních úkolů divize v tomto prostoru bude doplnění útvarů municí, PHM a materiálem a jejich uvedení do pohotovosti, aby mohly být (po případném odpočinku) znovu zasazeny do boje.

Přípravu k odchodu zahajuje divize po obdržení bojového úkolu velitele armády, zpravidla formou předběžného bojového nařízení, ve kterém je určen cíl, pásmo nebo osy odchodu, konečná čára (prostor soustředění), způsob činnosti, ke které musí být divize připravena, časové lhůty plnění úkolu, podpora manévru divize a podle konkrétní situace i další údaje.

Příprava zahrnuje:

- organizaci odchodu (rozhodnutí, stanovení bojových úkolů podřízeným, organizaci součinnosti, jaderné a palebné ničení, všestranné zabezpečení boje a velení, zplánování odchodu),
- přípravu divize k plnění bojového úkolu,
- uspořádání bojové sestavy,
- organizaci a uskutečňování politické práce,
- kontrolu pohotovosti jednotlivých prvků bojové sestavy k odchodu a další opatření.

Rozhodnutí velitele divize vychází ze zámyslu boje, při jehož přijetí řeší velitel divize podstatně širší okruh otázek, než je tomu v základních druzích boje. Hloubka a přesnost jejich řešení bude závislá na schopnostech velitele a štábu divize správně předvídat vývoj situace, hledat potřebná řešení, připravit odpovídající časové kalkulace, které respektují bojové možnosti podřízených útvarů, zadních vojáků nebo krycích jednotek.

Je nutné, aby velitel divize **v zámyslu** stanovil:

- pásmo (osy) odchodu a v něm směr soustředění hlavního úsilí,
- jaderné a palebné ničení nepřítele, objekty pro údery raketového útvaru, dělostřelectva a letectva, předpokládané prostory použití jaderných a konvenčních zbraní,
- mezilehlé čáry a konečnou čáru pro boj, čas jejich zaujetí a minimální dobu jejich udržení,
- bojovou sestavu divize pro odchod, tj. složení a úkoly krycích jednotek, zadních vojáků nebo rozdělení divize na sledy,
- způsob vyjití divize z boje,
- zaujetí mezilehlých čar a způsob vedení obranného boje na každé z nich, zaujetí konečné čáry odchodu nebo prostoru soustředění, další činnost divize,
- organizaci PVO krycích jednotek, zadních vojáků a hlavních sil v průběhu manévru i při bojích na stanovené čáře (čarách),
- prostor a způsob zřizování ženiijních zátarasů a manévru jimi,
- hlavní objekty pro destrukční činnost,

— způsob vyvedení a uskutečnění odchodu útvarů a jednotek technického zabezpečení a týlu, odsunu raněných a nemocných,

— zvláštnosti politické práce u jednotlivých prvků bojové sestavy.

Za základní metodu organizace odchodu můžeme jednoznačně považovat **metodu souběžné organizace boje**, protože umožní, aby i podřízení velitelé mohli zahájit organizaci odchodu ihned po vydání zámyslu boje velitelem divize. Základem jejich činnosti bude předběžné bojové nařízení, které by mohlo, podle mého názoru, v závislosti na adresátu obsahovat:

— údaje o nepříteli,

— úkol, pásmo nebo osu odchodu,

— jaké jednotky vyčlenit do krycích sil, zadních vojáků, zajištění, protivýsadkové zálohy,

— způsob vyjití z boje a zahájení odchodu, regulační čáry a čas průchodu jimi,

— mezilehlé čáry a konečnou čáru odchodu (prostor soustředění),

— k jaké činnosti se zde připravit,

— sousedy, jejich osy odchodu, časové údaje,

— dobu pohotovosti a základní opatření k přípravě boje,

— dobu a způsob doručení úkolu.

Po přijetí rozhodnutí bude všem velitelům jednotlivých prvků bojové sestavy a zajištění vydáno bojové nařízení (bojový rozkaz).

Jaderné a palebné ničení nepřítelů při odchodu divize navazuje bezprostředně na jaderné a palebné ničení nepřítelů v boji, který divize vedla před obdržetím bojového úkolu k přípravě a uskutečnění odchodu. Je zahajováno ještě před započatím vyjití z boje a odchodu s cílem zmařit úsilí nepřítelů znemožnit náš manévr. S tímto cílem pokračuje i v průběhu odchodu, kdy především efektivně organizované palebné ničení musí přispět k tomu, aby vyčleněné síly udržely mezilehlé čáry po stanovenou dobu. Končí podporou vojsk k odražení jeho útoku na konečné čáře odchodu nebo převzetím boje jinou divizí.

Cílem jaderného ničení nepřítelů musí být zničení především jeho prostředků jaderného a chemického napadení, hlavní uskupení vojsk a záloh.

Palebné ničení nepřítelů organizuje velitel divize v průběhu rekognoskace (bude-li uskutečňována), při určování úkolů a organizaci součinnosti. Přitom stanoví úkoly raketovému útvaru, letectvu, dělostřelectvu a dalším palebným prostředkům k ničení nepřítelů v přímém dotyku a v hloubce obrany nepřítelů, při jeho přechodu do pronásledování, především k podpoře boje krycích sil, v průběhu pronásledování k podpoře zadních vojáků (sledů hlavních sil) při boji o udržení mezilehlých postavení a k odražení nepřítelů před předním okrajem konečné čáry odchodu. V případě přechodu do útoku (z této čáry) řeší palebné ničení nepřítelů podle zásad pro útok. Stanoví i způsob ničení sil a prostředků nepřítelů, kterým se podařilo proniknout na osy přesunu hlavních sil, vzdušného výsadku, aeromobilních skupin. Kromě toho určuje prostory minování na dálku, případně i způsob postřelování výbušných zátarasů.

Při **organizování protivzdušné obrany** určuje velitel divize objekty, které je nutné zvláště spolehlivě bránit, řeší uskupení sil a prostředků PVO a stanoví úkoly podřízeným především k ničení vzdušného nepřítelů, který působí v malých výškách, vedení boje se vzdušnými výsadky, dobu a stupeň pohotovosti prostředků PVO.

Činnost jaderných a palebných prostředků je rovněž zásadně ovlivněna způsobem odchodu.

Zvláštnosti bojové sestavy

V uspořádání bojové sestavy budou při plnění cílů odchodu **podstatné rozdíly**, které vyplývají ze základního způsobu vedení boje odcházející divizí:

1. Při odchodu divize, jejímž úkolem je **získat čas** pro úderné uskupení armády, může být základní učlenění divize následující:

— **Základem krycích sil**, které zabezpečují odtržení hlavních sil divize od nepřítele a jejich vyjití z boje, jsou zesílené tankové (motostřelecké) prapory, jež se po splnění úkolů začleňují do pluků, z kterých byly k plnění tohoto úkolu (dočasněho charakteru) vyčleněny. Jejich činnost nesmí být pasivní. Pokud to situace dovolí, může část (některé prapory) připravit a uskutečnit protizteče, omezené sice do hloubky, ale s cílem odpoutat pozornost nepřítele od realizovaného odchodu hlavních sil divize. Zjistí-li přesto nepřítel vyjití z boje a zahájí-li pronásledování, krycí jednotky jej zdržují a postupně na stanovený signál odcházejí (skoky) z jedné čáry na druhou, ničí za sebou mosty (přepřaviště) a úseky komunikací, zřizují výbušné i jiné zátarasy na směrech postupu nepřítele.

Při vyjití z boje, za aktivní činnosti nepřítele, vedou krycí jednotky palbu všemi prostředky a ničí jej. V případě nutnosti může část sil nebo celý vyčleněný prapor do krycích sil vést překvapivé protizteče s cílem zastavit nepřítele a využít palbu dělostřelectva a granátometů, zátarasů, dýmů a aerosolů a rychle vyjít z boje.

— **Hlavní síly divize**, které se odtrhly od nepřítele, členíme v tomto případě na dva sledy a postupně je rozvíjíme na mezilehlých čarách (postaveních). Pluk zpravidla rozvíjíme na jedné čáře. Přitom k zaujetí první mezilehlé čáry (ze směru od nepřítele) jsou využívány volné síly, které se nezávázaly do boje, tj. zpravidla druhý sled divize. Pokud velitel divize nemá volný druhý sled, může použít druhé sledy pluků a divizní vševojskovou zálohu, případně pluk prvního sledu, který lze vyvést z boje jako první. Druhou čáru zaujímá první sled divize. Myslím, že na dalších čarách by se měl vzájemný poměr v silách a prostředcích mezi prvním a druhým sledem vyrovnat, aby intenzita odporu útvarů divize byla trvale vysoká.

Jednotlivé sledy hlavních sil se navzájem překračují. Určené mezilehlé čáry musí zaujmout a udržet stanovenou dobu. Při odchodu využívají v širokém měřítku léčky, zátarasů a ničení nejen v pásmu odchodu, ale i na bocích. Jejich činnost na každé čáře musí být vysoce aktivní a rozhodná.

Raketový útvar a dělostřelectvo zaujímají postupně prostory bojového rozmístění a palebná postavení, ničí nepřítele podle zásad obranného boje — vedou úder a zahajují palbu na přístupech k mezilehlým čarám, v průběhu rozvíjení k útoku a k jeho ničení v průběhu zteče.

Vyjití z boje a odchod hlavních sil divize **je zahajován až po zaujetí první čáry** určenými silami. Odchod končí tím způsobem, že boj s nepřítelem převzme svazky armády, v jejichž prospěch divize tento manévru uskutečňovala. Oba sledy hlavních sil divize se v určeném prostoru postupně spojí a jsou připraveny k plnění nového (bojového) úkolu podle rozhodnutí velitele armády.

2. Při odchodu divize k **zaujetí výhodnějšího prostoru** je účelné ji uskupit takto:

— **Základem krycích sil**, které stejně jako v prvním případě musí zabezpečit vyjití z boje hlavními silami, aniž by tento odchod nepřítel předčasně zpozoroval, jsou rovněž zesílené tankové (motostřelecké) prapory. Tyto však po splnění

úkolů mohou převzít funkci zadního voje, popř. je můžeme přemístit do prostoru hlavních sil, kde se s nimi spojí.

— **Zadní voje** určujeme rovněž z motostřeleckých (tankových) praporů, zesílených především dělostřelectvem a jednotkami ženijního vojska. Ve zvláště složitých podmínkách může být vyčleněn tankový nebo motostřelecký pluk s posilovacími prostředky. Tankové prapory (pluky) posílujeme motostřeleckými jednotkami.

Zadní voje začínají plnit úkoly takto: na stanovený signál k zahájení vyjítí z boje a odchodu je **jako první**, ještě před hlavními silami, přesunován zadní voj určený k obraně na první mezilehlé čáře. Po vyjítí na tuto čáru se odpoutávají od nepřítele hlavní síly, jejichž proudy uzavírá zadní voj, určený k obsazení druhé mezilehlé čáry. Zadní voj, který brání první mezilehlou čáru, navíc zabezpečuje odchod krycích jednotek a jejich průchod zaujatou obrannou čarou do sestavy hlavních sil, popř. k zesílení zadního voje, jenž brání další mezilehlou čáru.

Velitel divize může rozhodnout, že místo zadního voje divize budou hlavní síly zajišťovány zadními voji pluků. Jejich činnost, která v obou případech vychází ze stejných zásad, jak jsem uvedl v předcházející části u hlavních sil divize, bude při použití zadních voji pluků vyžadovat (při organizaci součinnosti i v průběhu odchodu) vzájemné sladění mezi sebou, ale i s činností hlavních sil a sousedů.

Dělostřelectvo, které působí v sestavě zadních voji, ničí především obrněné cíle nepřítele, zejména však jeho čelně a do boku útočící tanky. Palbami, které zahajuje na největší možné vzdálenosti, postřeluje křižovatky cest, soutěsky a přepraviště, čímž ztěžuje postup nepřítele a ničí jeho proudy, které se snaží obejít zadní voje.

Základní podmínkou úspěšného splnění stanovených úkolů je schopnost samostatně a rychle uskutečňovat manévry z jedné mezilehlé čáry na druhou. Po odchodu z poslední (předposlední) mezilehlé čáry zaujmou zadní voje místo v bojové sestavě jednotlivých pluků nebo divize; zpravidla půjde o prapory (pluky), které budou zařazeny do druhého sledu.

— **Hlavní síly divize**, které jsou po odpoutání od nepřítele organizované, skryté a bez zdržování přesunuty do prostoru určeného velitelem armády a plní nově stanovený bojový úkol (nejčastěji pokračování v obranném boji), mohou být v tomto případě v průběhu odchodu vystaveny především úderům letectva, jaderným úderům, působení zápalných prostředků, minování na dálku nepřítelem atd. Častým jevem bude boj s diverzní průzkumnými skupinami, vzdušnými výsady a aeromobilními jednotkami nepřítele. Není možné vyloučit ani proniknutí pozemního nepřítele až k hlavním silám divize ještě před dosažením určeného prostoru (čáry). Tyto předpoklady vyžadují uskutečnit nejen opatření k pochodoému zajištění ze všech směrů a organizovat silnou protivýsadkovou zálohu, ale připravit i hlavní síly na možný boj s jednotkami pozemního nepřítele, k odražení jeho úderů do boku a ke zničení těchto sil (jinak může dojít k ohrožení splnění úkolu zadními voji).

Raketový útvar musí být připraven k zaujetí i neplánovaného prostoru bojového rozmístění a k vedení jaderných úderů na nepřátelské prostředky jaderného a chemického napadení, vojska nahromaděná na přepravištích, v průsmycích a soutěskách, před zničenými úseky komunikací, a zejména na tankové proudy obcházejícího nepřítele.

Dělostřelectvo, které odchází v sestavě hlavních sil, rozvinujeme jednak v předem připravených prostorech nebo v prostorech určených velitelem divize v průběhu odchodu. Může vést palbu ve prospěch zadních vojáků, ale především by mělo být připraveno odrazit útok sil a prostředků nepřítele, který pronikl až k osám odchodu hlavních sil, zabránit mu uskutečňovat obchvaty a obejít a ničit jeho diverzní průzkumné skupiny, vzdušné výsadky i aeromobilní vojska.

Letectvo může při zabezpečování odchodu plnit především tyto úkoly:

- vést vzdušný průzkum s důrazem na nepřítele, který ohrožuje boky zadních vojáků nebo hlavních sil,
- vést úderu na jeho důležité objekty, zabránit mu v obchvatu nebo obejít odcházejících vojsk,
- bránit vojska před úderu vzdušného nepřítele,
- zabránit vysazení vzdušných výsadků na cesty odchodu a po jejich vysazení je ničit,
- zřizovat minové zátarasy a dýmové clony.

Úvary a jednotky PVO zařazujeme přímo do pochodových a bojových sestav, odkud brání odchod hlavních sil a zadních vojáků. Rozvíjejí se a zaujímají bojovou sestavu (palebná postavení) buď k jejich obraně při boji na mezilehlé čáře, nebo v průběhu odchodu především při průchodu soutěskami, na mostech, přepravištích a důležitých komunikačních uzlech. Vedou palbu za pohybu nebo z krátkých zastávek.

Ve všech jednotkách (na každém vozidle) je organizováno nepřetržitě kruhové pozorování. Při útoku vzdušného nepřítele jsou uvědomována ihned všechna vojska hlavních sil divize smluveným signálem. Na vzdušné cíle útvary a jednotky vedou palbu z ručních zbraní; k tomu účelu vyčleňují hotovostní jednotky. Proudění hlavních sil přitom zpravidla pokračují v přesunu, zvětšují však rychlost a vzdálenost mezi vozidly.

Protitanková záloha a pohyblivý odřad zatarasovací mohou být především určeny k zesílení krycích jednotek pro boj s obrněnými cíli nepřítele; v dalším pak zabezpečovat jeden z boků zadních vojáků při obraně mezilehlých čar a jejich manévru do hloubky. Velitel divize však může rozhodnout podle konkrétní situace o přidělení těchto prvků bojové sestavy hlavním silám s úkolem postupovat na zvlášť nebezpečném směru (např. v případě, že divize při odchodu nemá souseda) a zabezpečovat tento bok hlavních sil.

Útvary technického zabezpečení a týlu divize, které nejsou nutné k bezprostřednímu zabezpečení boje, jsou po splnění úkolů v období přípravy odchodu, ještě však před zahájením odchodu, přesunuty do určených prostorů. Rovněž tak ranění a nemocní, neopravená bojová a jiná technika a zbraně jsou odsunuty předem.

Vedle nutných zásob munice, pohonných hmot a dalšího materiálu si podřízené útvary ponechávají i část dílenských odsunových a zdravotnických prostředků. Zdravotnické jednotky, které zabezpečují zadní voje, můžeme v nutných případech posílit zdravotnickými dopravními prostředky. Pro včasný odsun raněných a nemocných je možné využít i jiné dopravní prostředky a vrtulníky.

Protože se na mezilehlé čáře musí vojska divize (zadní voje, první nebo druhý sled hlavních sil) stanovenou dobu bránit, je zapotřebí, aby velitel divize a jeho štáb věnoval určení těchto čar zvýšenou pozornost. Při jejich stanovení

má prvořadý význam využití především takového prostoru, který skýtá dostatek **přírodních překážek** (členitý terén, okraje lesů, řeky, osady apod.), možnosti maskování ženijních prací i vojsk v obraně, dostatečný počet skrytých odchodových cest atd. Neméně důležitý je i taktický požadavek, aby vzdálenost mezi těmito čarami nutila nepřítele k ovládnutí mezilehlé čáry **změnit palebná postavení** dělostřelectva a **znovu organizovat zteč**. Jestliže budeme předpokládat, že k této změně bude donucen nejdříve po překročení dvoutřetinového maximálního dosahu zbraní (tj. při dostřelu 20–30 km vzdálenost 14–20 km) a palebná postavení budou vzdálena od předchozí čáry v průměru 5 i více km, pak k naplnění tohoto požadavku dojde jen v tom případě, když vzdálenost mezi jednotlivými čarami nebude menší (v závislosti na konkrétní situaci) než 10–15 km.

Za předpokladu, že divize bude nejčastěji odcházet z hlavního pásma na první armádní pásmo obrany, bude hloubka odchodu dosahovat až 30–40 km. V tomto případě mohou vojska divize zaujmát 2–3 mezilehlé čáry. Konečnou čarou odchodu bude již zaujetí obrany na armádním pásmu obrany. Pokud bude divize z hlavního pásma obrany odcházet jen na mezilehlé postavení (pásmo obrany), pak hloubka odchodu a tím i počet mezilehlých čar bude nižší (20–30 km a 1–2 čáry).

Doba na organizaci obrany určené mezilehlé čáry bude zásadně ovlivněna několika faktory. Především **bojovými možnostmi** krycích jednotek a zadních vojáků (sledů hlavních sil), které především budou určovat, jak dlouho se mohou úspěšně bránit a současně budou i ovlivňovat aktivitu těchto jednotek (útvarů) v průběhu odchodu až do převzetí boje vojsky na další čáře. V členitém terénu, bohatém na přírodní překážky, se tato doba bude prodlužovat. Rovněž utajené vyjití hlavních sil z boje přispěje ke zlepšení časových relací pro vojska vyslaná k obsazení první mezilehlé čáry. V relativně nevýhodnější situaci budou vyčleněné síly a prostředky k obraně na druhé čáře.

Přesto můžeme předpokládat, že zaujímání obrany na mezilehlých čarách bude vždy charakterizováno omezenými časovými podmínkami navíc ztíženými tím, že odchod bude uskutečněn většinou v noci (za omezené viditelnosti). Proto je důležité, aby velitel divize přijal opatření k efektivnímu využití doby po obdržení úkolu k odchodu, aby včas přijal zámysl boje jako podklad pro předání předběžných bojových nařízení, podřízeným ponechal k přípravě odchodu co největší část vyčleněné doby a poskytl jim při organizaci boje účinnou pomoc.

Organizace součinnosti

Nejdůležitější podmínkou k dosažení úspěchu při vedení odchodu vedle pevného a nepřetržitěho velení je **udržení trvalé součinnosti** mezi všemi vyčleněnými prvky bojové sestavy, pochodovým zajištěním, sousedy a nadřízeným. Organizování součinnosti před zahájením odchodu a její okamžité obnovení v průběhu odchodu patří k těm povinnostem velitele a jeho štábu, které musí být splněny i na úkor jiných úkolů. Organizuje ji podle úkolů a předpokládaných směrů útoku (pronásledování) nepřítelem.

Součinnost připravuje a promýšlí velitel divize od okamžiku, kdy obdrží úkol k odchodu (tato vrcholí při její organizaci). Pokud bude dostatek času, pak celou tuto činnost může uskutečnit spolu s rekognoskací přímo v terénu. Při nedostatku času rekognoskace, podle mého názoru, (alespoň na divizním stupni) odpadne a součinnost je nutné uskutečnit buď na plastickém stole, letec-

kých snímcích, schématech nebo na mapách (což však je nejméně výhodný způsob zabezpečení tak důležitého úkolu).

Při organizaci součinnosti **velitel divize slaďuje úsilí:**

- raketového útvaru, letectva, dělostřelectva a tanků při jaderném a palebném ničení prostředků jaderného a chemického ničení nepřítele a těch částí jeho uskupení, které především mohou přispět ke zmaření zahájení odchodu,

- krycích jednotek, raketového útvaru, vrtulníkové jednotky, dělostřelectva PTZ a POZ při zabezpečení vyjití hlavních sil z boje; způsob manévru krycích sil a jejich zabezpečení do překročení nejbližší mezilehlé čáry,

- zadních vojáků (jednotlivých sledů hlavních sil), raketového útvaru, letectva, dělostřelectva, PTZ a POZ při boji o splnění úkolu na mezilehlých čarách, způsob manévru zadních vojáků (sledů hlavních sil) do překročení další mezilehlé čáry,

- protivýsadkové zálohy pochodového (strážního) zajištění, vyčleněných částí hlavních sil a palebných prostředků při ničení diverzně průzkumných skupin, vzdušného výsadku, aeromobilních útvarů a jednotek nepřítele, které pronikly na cesty odchodu hlavních sil,

- prostředků PVO divize při obraně vojsk proti úderům vzdušného nepřítele, při ničení jeho výsadků a aeromobilního vojska.

Velitel divize **v průběhu součinnosti může řešit dále i tyto otázky:**

- způsob osvětlení terénu, nepřátelských objektů a cílů i opatření k boji s jeho osvětlovacími prostředky,

- způsob orientace v noci, vytyčení cest pro průchod mezilehlými čarami a zátarasy i způsob přechodů přes různé překážky,

- způsob činnosti jednotlivých prvků bojové sestavy v případě použití jaderných a chemických zbraní nepřítelem, opatření k zajištění ochrany vojsk proti světelnému záření, obnovení jejich bojeschopnosti a k odstranění následků použití zbraní hromadného ničení,

- klamná opatření krycích sil, zadních vojáků a hlavních sil (podle potřeby i dalších jednotek),

- rozhodující destrukční opatření (kdy, kde, odpovědný velitel),

- vyvezení raněných a nemocných, odsun poškozené i nepojízdné techniky a výzbroje (podle konkrétní situace i další otázky).

Všestranné zabezpečení odchodu

Mezi souhrnné opatření k všestrannému zabezpečení odchodu má velký význam **bojové zabezpečení**. Spočívá v organizování a realizaci opatření, která znemožňují nenadále napadení nepřítelem, snižují efektivnost jeho úderů na naše vojska a vytvářejí výhodné podmínky k odchodu. K nejdůležitějším druhům bojového zabezpečení při odchodu bude patřit především průzkum, zajištění, OPZHN a ženijní zabezpečení.

Průzkum vedeme nepřetržitě do celé hloubky pásma odchodu, na široké frontě a zejména na bocích. Hlavní úsilí průzkumu soustřeďujeme na včasné zjištění nepřítele, který proniká do boku a týlu hlavních sil i vojsk, jež zabezpečují jejich odchod, a dále vysazovaného nepřítele do hloubky pásma odchodu s cílem zjistit jeho stav, složení, charakter činnosti, časové předpoklady zahájení boje, možný zámysl atd. Kromě toho je nutné věnovat pozornost zátarasům, radiačnímu a chemickému zamoření, rozrušeným prostorům, prostorům požárů, zátop atd., které by mohly narušit plynulý odchod divize.

K **vedení průzkumu** divize vysílá průzkumné odřady a samostatné průzkumné skupiny. Počet průzkumných orgánů, které jsou vysílány do hloubky pásma odchodu, zvyšují opatření velitelů pluků (vysílají PzO a SPzH) a praporů (BPzH, pátrací družstva, pátrací tanky). Významnou úlohu má vojskový průzkum, před-sunuté odřady a jednotky pochodového zajištění.

Možnost rychle ovlivnit situaci na cestách odchodu, zjistit pásma zamoření, závaly, rozrušené prostory, požáry, vyhledat směry jejich překonání, umožňuje široké využívání vrtulníků (vzdušného průzkumu).

V těch obdobích odchodu, která se budou uskutečňovat jako pochod, je nutné věnovat zvláštní pozornost **zajištění**. Štáb divize při sjednocování a koordinování všech opatření je povinen:

- zabezpečit přesun po stanovených osách **čelním zajištěním**, a to až na konečnou čáru odchodu (do prostoru soustředění) nebo z jedné mezilehlé čáry na druhou,

- trvale zabezpečovat boky divize i pluků **bočním pochodovým zajištěním** a zabránit tak obchvatům a obejitím nebo vyloučit tím nenadále napadení hlavních sil divize nepřítelem (vyslané jednotky bočního pochodového zajištění musí včas přehradit cesty pravděpodobného postupu nepřítelů a zdržovat je po dobu průchodu hlavních sil nebo průchodu zadních vojáků),

- zajistit předem důležité prostory a místa (např. mosty, přepraviště, komunikační uzly, soutěsky, průsmyky aj.) vysláním jednotek jako **strážní záštity** na osy odchodu, které musí udržet nejen do doby průchodu hlavních sil, ale ve většině případů až do průchodu zadních vojáků.

Účinná **ochrana proti zbraním hromadného ničení** vychází především z možností jaderného a palebného ničení ZHN, které budou našimi průzkumnými orgány zjištěny, a z důsledně plněných úkolů v ostatních druzích bojového zabezpečení (průzkum, ženijní a chemické zabezpečení, maskování, zajištění), jež umožní zachovat bojeschopnost útvarů divize a úspěšně splnit stanovený úkol.

K důležitým opatřením patří i **uvědomění** vojsk divize o bezprostřední úhroze a začátku použití ZHN nepřítelem a rychlé uvědomění o radiačním, chemickém a bakteriologickém (biologickém) zamoření na osách odchodu. Zvlášť významné je to pro vojska, která budou dočasně mimo dotyk s nepřítelem (zaujímají mezilehlou čáru) nebo u hlavních sil divize při pochodu na konečnou čáru odchodu (do prostoru soustředění).

Důležitý význam má i přísné dodržování **maskování**, využití **dýmů a aerosolů** zejména při vyjití pluků a praporů z boje i k přepravištím a k zabránění shlukování vojsk před mezilehlými čarami.

Částečnou speciální očistu osob, zbraní, bojové a další techniky uskutečňujeme po vyjití z pásma zamoření a při zamoření otravnými látkami ihned. Úplnou speciální očistu vojska provádí až po splnění bojového úkolu.

Úspěchu při odchodu nedosáhneme bez trvale vedeného **ženijního průzkumu**, včasného odstraňování zátarasů a dalších narušení cest odchodu, oprav mostů, budování přechodů přes překážky, průchodů v minových polích, které nepřítel vytvořil minováním na dálku, zřizování, udržování a rychlého rušení přepravišť přes vodní překážky, přípravy mezilehlých čar a konečné čáry odchodu.

Důležitým opatřením bude dále **příprava ženijních zátarasů a destrukčních úkolů** — ničení cest, mostů a dalších objektů především na bocích odcházejících vojsk. Rozkaz k ničení objektů i dobu vykonání vydává velitel divize. Sou-

časně určuje odpovědné velitele a vyčleňuje ženijní jednotky vybavené potřebnou municí.

Z opatření **radioelektronického boje** bude mít zvláštní význam radioelektronické rušení nepřátelských systémů velení vojskům a řízení zbraní spolu se zabezpečením radioelektronické ochrany vlastních systémů a prostředků velení vojskům a řízení zbraní a boje s nepřátelskými technickými prostředky průzkumu.

Myslím, že by velitel divize měl proto stanovit (a jeho štáb uskutečnit) v návaznosti na manévry jednotlivých prvků bojové sestavy divize minimálně tyto úkoly:

- kdy, jakými rušícími prostředky a u kterých nepřátelských svazků, útvarů i jednotek je nutné rušit rádiové spojení a optoelektronické prostředky,
- hlavní opatření radioelektronické ochrany systémů a prostředků určených k velení podřízeným a řízení zbraní,
- opatření k boji s nepřátelským technickým průzkumem.

Řešit otázky **technického a týlového zabezpečení** až v průběhu odchodu by bylo pozdě. Těžiště těchto opatření je soustředěno do období přípravy odchodu a to tak, aby útvary divize byly materiálně vybaveny podle své úlohy a místa při odchodu.

Organizace velení divize při odchodu je rovněž zásadně ovlivněna cílem odchodu. Pokud velitel divize získává čas pro operační uskupení armády, pak jeho hlavní úsilí bude soustředěno na organizaci, zabezpečení a uskutečnění manévru jednotlivými sledy hlavních sil divize. Rozmístění vojsk v prostoru soustředění a jeho zaujetí může řešit na základě jeho pokynů štáb za řízení náčelníka štábu.

Velitel divize velí z velitelského stanoviště. Ve zvýšené míře využívá vzdušné místo velení, aby mohl osobně ovlivnit především zaujetí mezilehlých čar na nejdůležitějších směrech a boj jednotlivých sledů hlavních sil. Velitelské stanoviště je přesunováno s tím sledem hlavních sil, které zaujímá další mezilehlou čáru. Jeho nové místo je určováno tak, aby veliteli divize umožnilo velet silám divize jak při boji na mezilehlé čáře, tak při odchodu.

Jestliže však cílem odchodu je vyjití divize na výhodnější postavení, pak vedení udržovacích bojů krycích sil a zadních vojsk bude pro velitele divize po úspěšném vyjití hlavních sil z dotyku až na druhém místě jeho pozornosti a jeho hlavním úkolem musí být příprava obrany na konečné čáře. Rozhodnutí pro obranu v novém prostoru je nutné přijmout a doručit předběžná nařízení (předat přímo v terénu) vykonavatelům ještě do příchodu hlavních sil ke konečné čáře odchodu. Proto se velitel divize může s určenými funkcionáři štábů divize a pluků předsunout na konečnou čáru (do nového pásma obrany divize) a zadním vojskům v průběhu jejich manévru může z PVS velet jeho zástupce.

Přesun hlavních sil a jejich případný boj se vzdušnými výsadky, aeromobilními jednotkami a skupinami nepřítele, kterému se podařilo proniknout do našeho týlu, může, podle mého názoru, řídit náčelník štábu. Na nejdůležitější směry, v souladu s rozhodnutím velitele divize, mohou být odesíláni důstojníci štábu (s prostředky spojení), kteří předávají potřebné informace o průběhu odchodu na příslušné místo velení.

Úspěch odchodu závisí rozhodujícím způsobem na vysokém morálním stavu a psychologické odolnosti příslušníků divize. Proto je **politická práce** při vyjití z boje a odchodu zaměřena na zabezpečení vytrvalosti a schopnosti vojáků vést po dlouhou dobu boj samostatně, udržet zaujaté prostory a neodejít bez

rozkazu nadřízeného velitele. Je vedena s cílem dále upevnit kázeň a organizovanost vojsk a zamezit vzniku možné paniky. Zvláštní pozornost je nutné věnovat zvyšování bojové aktivity jednotek, které působí v zadních vojích a krycích jednotkách, jež zabezpečují odchod z boje hlavních sil a odcházejí jako poslední.

U všech vojáků musí být pěstována nezdolná vůle po vítězství nad nepřítelem, vysoká bojová aktivita, odvaha a hrdinství, iniciativa a vynalézavost, vědomí nezbytné vzájemné podpory a pomoci v boji.

Odchod patří ke složitým a velmi náročným druhům manévru. Úspěch závisí nejen na tvůrčích schopnostech velitelů a štábů, na jejich aktivním a iniciativním plnění určených úkolů, na přesnosti připravených propočtů, ale v mnohém i na jejich umění včas předvídat průběh a vývoj tohoto manévru a přijímanými opatřeními předcházet negativním vlivům. Avšak správně předvídat může pouze ten funkcionář, který hluboce zvládl a dále trvale studuje zásady soudobého vševojskového boje.